

AFRIKANSK MIGRATION TIL EUROPA HÅBET OM ET BEDRE LIV?

LÆRERVEJLEDNING

Et forskningsbaseret undervisningsmateriale til ungdomsuddannelserne

Fag: Samfundsfag, Historie, AT-forløb, samt inspiration til sprogfag

Niveau: STX, HHX, HTX, HF

INDHOLD

INTRODUKTION · 3

FORSLAG TIL UNDERVISNINGSFORLØB · 3

TEMA 1: FLUGTEN FRA FATTIGDOM OG KRIG · 5

TEMA 2: MIGRATION PÅ KANTEN AF LOVEN · 8

TEMA 3: BRISTEDE DRØMME · 12

PERSPEKTIVERENDE SPØRGSMÅL OG INSPIRATION TIL
AT-FORLØB, HISTORIE, ENGELSK OG FRANSK · 15

KONKRETE EKSEMPLER PÅ LEKTIONSFORLØB · 18

SAMFUNDSFAG, 2G A NIVEAU · 18

HISTORIE, 3G A NIVEAU · 24

AT-FORLØB, 2G · 30

OM LÆRERVEJLEDNINGEN · 35

Forside: Afrikanske migranter
i Athen står i kø for at søge om asyl.
Foto: Alberto Campi.

INTRODUKTION

HVORFOR UNDERVISE I AFRIKANSK MIGRATION?

Migration er et velkendt fænomen, især når fokus er på indvandring til Danmark og andre europæiske lande. Kigger vi ud over Danmarks grænser, er det især Middelhavets migranter, der optræder i medierne. Når fokus rettes mod irregulære migranter – altså mod indvandrere, der ikke legalt har ret til at bo og arbejde i de europæiske lande – kommer det lovbrydende aspekt let til at overskygge, hvordan den enkelte migrant er kommet til Europa og hvorfor.

Dette undervisningsmateriale søger med dets fokus på vestafrikanske migranter at menneskeliggøre irregulære migranter og at sætte migration fra Afrika i et større perspektiv. Det giver mulighed for at diskutere og analysere en række vigtige spørgsmål: Hvorfor og hvordan tager afrikanere fra deres hjemlande? Hvad betyder fattigdom og globalisering for migration? Hvordan tackler de europæiske – og andre modtagerlande – migration? Og hvordan opfatter migranterne selv deres situation?

Undervisningsmaterialet fokuserer særligt på undervisningsforløb i samfundsfag og historie eller i forbindelse med AT-forløb. Ligeledes kan det indgå i engelsk, fransk og mediefag, suppleret med andet undervisningsmateriale. Fokus er på vestafrikansk migration mod Europa, Nordafrika og Latinamerika. Målet er at give unge mennesker i Danmark et fagligt fundament til migrationsspørgsmål og ruste dem til kritisk at deltage i debatter om mobilitet, globalisering, indvandringspolitik og ulighed.

OM UNDERVISNINGSMATERIALET

Denne lærervejledning er tilknyttet undervisningspakken **Afrikansk Migration** på hjemmesiden for medieorganisationen **Fjerne Naboer**. Undervisningspakken er webbaseret og består af ti **migrantfortællinger** og fire **dokumentarfilm**, som giver et levende førstehåndsindtryk af livet som migrant og de omstændigheder, der kan føre til migration. Et bredere baggrundsmateriale med fire temaer om **årsager**, **Vestafrika**, **rejsen** og **EU** hjælper med at sætte den enkelte migrants valg i perspektiv. Hvert tema er forsynet med en indledende tekst, der giver et overblik over teksterne. Desuden indeholder de tematiske tekster links til kortere dokumentarmateriale, relevante hjemmesider og supplerende litteratur. De giver derved faktuelle oplysninger og hjælper eleverne til at tænke over, hvordan migration omtales i medierne, politik og hverdagssamtaler.

Begrebet irregulær migration går igen i materialet. Det er en mindre normativ måde at tale om de migranter, der ikke har ret til at rejse igennem, leve eller arbejde i et land eller område. Irregulære migranter omtales også som illegale eller papirløse migranter. Disse betegnelser tager imidlertid ikke højde for, at mange migranter har papirer (men ikke nødvendigvis de påkrævede), eller at lovgivning kan være diskriminerende eller i strid med internationale konventioner. Derudover ønsker vi at undgå at betegne mennesker som illegale, samt at det lovbrydende aspekt kommer til at overskygge, hvorfor den enkelte migrant er taget afsted og dettes konsekvenser.

Afslutningsvis vil vi understrege, at undervisningsmaterialet ikke er dækkende for afrikansk migration generelt, i og med at migration mellem lande syd for Sahara ikke er medtaget, og højtuddannedes migration kun diskuteres i detaljer under siden **hjerneflugt**.

LÆRERVEJLEDNINGENS OPBYGNING

Lærervejledningen er bygget op omkring tre overordnede tematikker, der giver indblik i internationale samfundsforhold, globale sammenhænge og udviklingsproblematikker. Hvert tema angiver forberedelsesmateriale, arbejdsspørgsmål og anviser hvilke større debatter materialet kan kobles til i klasselokalet.

Efterfølgende præsenteres inspiration til perspektiverende diskussioner samt til tværfagligt arbejde i samfundsfag, historie, engelsk, fransk og mediekundskab.

Afsluttende indeholder vejledningen tre konkrete eksempler på, hvordan materialet kan bruges i forbindelse med samfundsfag, historie og AT-forløb.

Referencer til specifikke undersider på hjemmesiden er markeret med fed i lærervejledningen for at skabe overblik over undervisningspakkens indhold.

Tema 1: Flugten fra fattigdom og krig tager afsæt i migranthistorierne og tegner et nuanceret billede af, hvad fattigdom er, hvordan migranter og deres familier forholder sig til manglende muligheder, og hvorfor nogle vælger at migrere på trods af store risici og høje omkostninger.

Tema 2: Migration på kanten af loven handler om de risikable rejser, som nogle migranter begiver sig ud på, og om de forhold irregulære migranter lever under samt de forskellige former for usikkerhed, der styrer deres livsforløb.

Tema 3: Bristede drømme undersøger afrikansk migration til Europa i forhold til globale uligheder, grænsekontrol og migranternes fremtidsdrømme og opfattelser af det gode liv. Ligeledes lægger det op til at diskutere casestudier som metode.

TEMA 1 FLUGTEN FRA FATTIGDOM OG KRIG

KERNESTOFOMRÅDE: SOCIOLOGI OG ØKONOMI

Når vi møder afrikansk migration i de danske medier, er det ofte billeder af overfyldte både eller døde kroppe på strande ved Europas ydre grænse i Syd, der toner frem. Formålet med dette temaforløb er at træde et skridt tilbage og forstå de bagvedliggende årsager, personlige bevæggrunde og effekter af migration i afsenderlandene i et kritisk perspektiv. Kernebegreber som **migrant vs. flygtning, fattigdom, remitter, hjerneflugt og trafficking** vil blive introduceret for eleverne. Det specifikke fokus på Vestafrika giver et godt indblik i, hvordan afrikanske og europæiske økonomier er kædet sammen, ikke blot som en følge af kolonialisme men også af nuværende multi- og bilaterale samarbejdsaftaler mellem EU og de afrikanske stater.

I dette temaforløb anbefaler vi at følgende materiale inddrages i undervisningen:

MIGRANTFORTÆLLINGER

Migranternes individuelle historier om fattigdom og manglende muligheder for at komme op ad den sociale rangstige giver eleverne indblik i de komplekse bevæggrunde, afrikanske mænd og kvinder har for at forlade familie og venner. Eleverne kan arbejde med alle fortællingerne men særligt **Kojo, Mussa, Constance, Issa og Johns** historier illustrerer forskellige grunde til migration.

HJEMMESIDEN

Vi anbefaler, at eleverne arbejder med følgende dele af hjemmesiden:

Årsager: introducerer nogle af de vigtigste begreber for forståelsen af afrikansk migration. Eleverne sættes ind i væsentlige diskussioner om, hvem der er flygtning og hvem der er migrant, hvad fattigdom og ulighed er, samt i de historiske begivenheder, der har mærket det afrikanske kontinent. Eleverne kan med fordel deles op i grupper, der arbejder med konsekvenserne af migration i form af: **remitter, mobile hjerner og trafficking** og efterfølgende præsenterer deres arbejde for klassen.

Vestafrikansk migration: sætter fokus på afsenderlandene samt årsagerne og konsekvenserne af migration for landene i Syd. Eleverne kan med fordel deles op i grupper, der hver især arbejder med et af de tre vestafrikanske lande: Ghana, Senegal og Côte d'Ivoire (Elfenbenskysten).

Som supplerende stof kan især siderne om **EU's Afrikastrategi og fiskeriaftaler** inddrages. De giver et godt indblik i de generelle tendenser i migrationsproblematikken, især i forhold til filmen **Havet Græder**. Filmen indfører eleverne i postkoloniale problematikker og kan perspektiveres til en bredere vifte af globale interesser i udvindingen af naturressourcer.

Senegalesisk fisker.
Stilbillede fra
dokumentarfilmen
Havet Græder.
*Foto: Cafi Mohamud
og Luca Cusani.*

FILM

Havet Græder og **Bab Septa** giver indblik i globaliseringens skyggeside set fra lokalbefolkningens og migranternes perspektiv. Mangel på muligheder og ressourcer, samt drømmen om at skabe et liv uden disse mangler er styrende i begge film.

I **Havet Græder** følger vi senegalesiske fiskeres forsøg på at opretholde et erhverv, som tidligere brødfødte kystbefolkningen langs hele Vestafrikas kyst. De fortrænges gradvist af europæiske trawlere med overlegent udstyr, der udvider deres fiskeri længere mod syd på grund af begrænsende fiskekvoter i europæiske farvande. Konsekvensen er klar: arbejdsløshed og fattigdom, som udløser migration – til Europa.

Bab Septa beskriver livet på Mauretaniens kyst. Her er mange forskellige skæbner samlet. Nogle prøver at tjene penge ved at fiske eller sælge skrot fra de strandede skibe, andre drømmer om at komme til Europa.

HVORNÅR ER DET GODT AT VISE FILM?

Filmene kan med fordel vises i midten af undervisningsforløbet, hvor eleverne har opnået en grundlæggende faglig forståelse af afrikansk migration og de problematikker og nuancer, der er på spil. Filmene kan dog også vises i starten af et undervisningsforløb for at engagere eleverne ved at præsentere mennesker med ansigter og deres historier. Ligeledes vil underviseren kunne trække tråde til undervisningen gennem de kommende lektioner. Overvej eventuelt at starte med migrantfortællinger for at engagere eleverne i emnet.

ARBEJDSSPØRGSMÅL TIL FORLØBET

Som en del af introduktionen til forløbet kan I med fordel starte med en associationsøvelse, der sporer eleverne ind på emnet. Skriv for eksempel følgende ord op på tavlen og giv eleverne fem minutter til at skrive deres associationer ned:

- Migration
- Afrika
- Europa
- Grænser
- Ulighed

Efterfølgende skrives elevernes associationer op på tavlen, så læreren løbende kan vende tilbage til deres kognitive udgangspunkt. Eleverne kan derefter arbejde med migrantfortællingerne i mindre grupper. Hvilke ord og billeder bruger migranterne selv om ovenstående begreber, og hvordan forklarer de deres migration? Ved timens afslutning kan associationerne på tavlen diskuteres og problematiseres med afsæt i den fælles introduktion, baggrundsteksterne, migrantfortællingerne, og elevernes refleksioner.

SPØRGSMÅL

Eleverne kan i løbet af forløbet forholde sig skriftligt eller i mindre grupper til de følgende spørgsmål:

- Hvilke forhold har betydning for migranternes beslutning om at tage afsted eller tage tilbage til deres hjemland igen?
- Hvordan påvirker migration både positivt og negativt de afrikanske landes udvikling?
- Hvilken rolle spiller familieforhold i unges migration? Hvordan støtter migranter deres familier og omvendt?
- Hvilken rolle har Europa spillet i Afrika historisk set? Og hvilken rolle spiller de europæiske lande i dag? I forlængelse heraf, hvordan ser de vestafrikanere, som I møder i migrantfortællingerne og filmene, på Europa og den behandling de får i Europa?
- Hvordan italesættes fattigdom i Vestafrika? Er der forskelle på, hvordan man taler om fattigdom der og i Danmark? Taler man i Danmark om fattigdom på den samme måde, når man taler om danskere og om afrikanere?
- Hvorfor er der en tendens til at se fattigdomsmigration som noget negativt? Hvilke problematikker drejer det sig om?

TEMA 2

MIGRATION PÅ KANTEN AF LOVEN

KERNESTOFOMRÅDE: SOCIOLOGI OG INTERNATIONAL POLITIK.

Dette undervisningsforløb sætter fokus på indvandring, grænsekontrol og staters suverænitæt. Eleverne vil få indblik i de forskellige måder afrikanske migranter forsøger at komme ind i Europa på, de udfordringer, der er forbundet med at krydse grænser, og det liv der venter dem, der klarer rejsen. Fokus på rejsens forløb igennem Sahara ørkenen og i skrøbelige både over havet giver eleverne indblik i, hvilke strabadser migranter går igennem for at komme til

Europa. Det vil blive klart, at ikke kun rejsen men også migranternes velfærd, levevilkår og integrationsmuligheder i høj grad er formet af de indvandringspolitikker, der føres i EU generelt og i de lande i Europa, der modtager flest migranter/flygtninge. Et interessant perspektiv til diskussion i klassen kan være kontrasten mellem ideer omkring staters ret til selvbestemmelse og grænsekontrol i forhold til international og global ulighed.

Asylcenter i Italien.
Stilbillede fra filmen
Under Den Samme Himmel.
Foto: Minka Jakerson

I dette temaforløb anbefaler vi at følgende materiale inddrages i undervisningen:

MIGRANTFORTÆLLINGER

De individuelle historier vidner om, at mange unge mennesker i lande uden et statsligt socialt og økonomisk sikkerhedsnet udviser stort initiativ og mod, når det gælder om at forbedre deres egne og familiens levevilkår. Historierne viser også at staten og dens regler ofte er fraværende i deres beslutningsprocesser. Vi anbefaler at eleverne i dette temaforløb arbejder med følgende fortællinger:

Kwesi, John, Mussa, og Abdous fortællinger, da de giver et godt indblik i de udfordringer migranterne møder på rejsen. **Pauline** og **Jeromes** fortællinger viser, hvordan livet mellem hjemlandet og Europa former sig i **transitzoner**. Og endelig eksemplificerer **Kwame** og **Johns** fortællinger de personlige konsekvenser af **udvisning**.

HJEMMESIDEN

Vi anbefaler, at eleverne arbejder med følgende dele af hjemmesiden:

Rejsen: De enkelte undersider viser, at rejsen sjældent går direkte fra A til B. Ofte er den delt op i etaper, og migranten må blive i **transitzoner** for at organisere den videre rejse bl.a. med assistance af mellemænd. Eleverne kan med fordel opdeles i grupper, der arbejder med de udfordringer migranterne henholdsvis møder på

- **rejsen gennem ørkenen,**
- **rejsen over havet,**
- **i nye destinationer** udenfor EU,
- **i transitzoner.**
- ved **udvisning** og hjemsendelse.

Dette kan lede til en fælles diskussion i klassen om ligheder og forskelle i de forskellige dele af rejsen, samt i hvordan immigrationspolitikker former migranternes oplevelser. For at kende begreberne og forstå årsagerne til migration anbefales det, at eleverne inden gruppearbejdet har læst **migrant**

eller flygtning? og **fattigdom og ulighed** på siden **Årsager**.

EU: På undersiderne får eleverne et godt indblik i EU's forskellige migrationsrelaterede politikområder, der danner rammerne for de udfordringer, migranter møder på rejsen, og de muligheder de har i Europa. Her kan eleverne læse undersiderne **EU's migrationspolitik, Afrikastrategi** samt siden om **samarbejde med nabolandene**. Dilemmaer omkring **manglende arbejdskraft** og ønsket om at holde fattige migranter udenfor Europa bliver taget op. På siden **EU's papirløse** kan eleverne få et indblik i nogle af de udfordringer, der møder irregulære migranter i Europa. Endelig kan eleverne med fordel deles op i grupper og arbejde med et af fire europæiske lande, der modtager mange afrikanske migranter: **Grækenland, Italien, Spanien** og **Frankrig**. Siderne skaber desuden et godt udgangspunkt for at diskutere og reflektere over den politiske baggrund for de to film.

FILM

Under Den Samme Himmel viser effekten af grænsekontrol, og især hvordan den øgede kontrol har resulteret i mere risikable og omkostningsfulde rejser. I filmen følger vi nogle af de afrikanere, der hvert år efterlader deres familier og sætter livet på spil i håbet om en bedre tilværelse i Europa. Dokumentaren går tæt på de følelsesmæssige udfordringer, der er knyttet til migranternes søgen efter et mere værdigt liv. På rejsen fra deres hjemland gennem ørkenen, over havet, og over landegrænserne, møder migranterne mange problemer og forhindringer. Både i løbet af rejsen og når de er nået til Europa, må deres forhåbninger og forestillinger ofte vige pladsen for realiteterne og en daglig kamp for at få mad på bordet, tag over hovedet og ordentligt betalt arbejde.

El Ejido beskriver immigranternes liv i det sydlige Spanien før finanskrisen. De arbejder i 40-50 graders varme i de drivhuse, som forsyner hele Europa med grøntsager. De bor i 'skure' lavet af plastic, uden vand og sanitet, og den lokale befolkning betragter dem med foragt og mistro.

HVORNÅR ER DET GODT AT VISE FILMENE?

Filmene kan med fordel vises i midten af undervisningsforløbet, hvor eleverne har opnået en grundlæggende faglig forståelse af afrikansk migration og de problematikker og nuancer, der er på spil. Filmene kan dog også vises i starten af et undervisningsforløb for at engagere eleverne ved at præsentere mennesker med ansigter og deres historier. Ligeledes vil underviseren kunne trække tråde til undervisningen gennem de kommende lektioner. Overvej eventuelt at starte med migrantfortællinger for at engagere eleverne i emnet.

ARBEJDSPØRGSMAÅL TIL FORLØBET

Som en del af introduktionen til forløbet kan I med fordel starte med en associationsøvelse, der sporer eleverne ind på emnet. Skriv for eksempel følgende ord op på tavlen og giv eleverne fem minutter til at skrive deres associationer ned:

- Indvandringspolitik
- Rejse
- Afrika
- Europa
- Grænser
- Integration

Efterfølgende skrives elevernes associationer op på tavlen, så læreren løbende kan vende tilbage til deres kognitive udgangspunkt. Eleverne kan derefter arbejde med migrantfortællingerne i mindre grupper. Hvilke ord og billeder bruger migranterne selv om ovenstående begreber, og hvordan forklarer de deres migration? Ved timens afslutning kan ordene på tavlen diskuteres og problematiseres med afsæt i den fælles introduktion, baggrundsteksterne, migrantfortællingerne og elevernes refleksioner.

SPØRGSMAÅL

Eleverne kan i løbet af forløbet forholde sig skriftligt eller i mindre grupper til de følgende spørgsmål:

- Hvilke problemer risikerer irregulære migranter at møde på vejen mod Europa og i de europæiske lande?
- Hvad viser fortællingerne om migranternes syn på grænsekontrol?
- Hvilke konsekvenser har den øgede kontrol af Europas grænser? Kan grænser lukkes? Hvorfor/hvorfor ikke?
- Hvilke bekymringer har de europæiske politikere i forhold til afrikansk immigration?
- Er det acceptabelt, at prisen for at migrere er så høj, økonomisk såvel som menneskeligt? Hvorfor/hvorfor ikke? Og fra hvilken synsvinkel – afrikanernes? Europæernes?
- Har Europa et ansvar udenfor sine grænser? Hvorfor?/hvorfor ikke? Hvis Europa har et ansvar, hvordan skal EU så forholde sig til negative konsekvenser af dets politikker? Og til positive konsekvenser?
- Hvad kunne man gøre for at ændre situationen?

TEMA 3

BRISTEDE DRØMME?

KERNESTOFOMRÅDE: SOCIOLOGI OG METODE

Afrikansk indvandring til Europa sætter fokus på globale uligheder, der giver forskellige muligheder for velfærd og økonomisk tryghed i forhold til indvandringspolitikker og grænsekontrol. For vestafrikanske familier kan et enkelt familiemedlems migration være et forsøg på at sikre resten af familien såvel som den enkelte migrants håb og drømme om en bedre fremtid. Dette undervisningsforløb sætter særligt fokus på migranternes oplevelser af migration og belyser, hvordan globalisering har ændret folks opfattelse af, hvad et godt liv indebærer på det materielle og sociale plan. I den forbindelse kan diskussionen om fattigdomsmigranter og flygtninge tages op.

I dette temaforløb anbefaler vi at følgende materiale inddrages i undervisningen:

MIGRANTFORTÆLLINGER

Migranternes fortællinger illustrerer, hvordan deres beslutninger om migration ofte er et samspil mellem deres egne og deres familiers ambitioner. Når først de er rejst ud, er beslutningen om at vende om eller tilbage ofte svær – på trods af farlige rejser og vanskelige levevilkår. Nogle af migranterne har tidligere været i Europa eller Nordamerika men er blevet udvist og sendt tilbage til deres hjemland. Fortællingerne viser således også effekten af grænsekontrol på migranternes livsforløb. Casene fra **Ghana** handler alle om hjemvendte migranter som følge af udvisning eller evakuering fra borgerkrig mens fortællingerne fra Argentina og Marokko sætter fokus på de svære beslutninger om at blive, fortsætte til en ny destination eller vende hjem. Eleverne kan bl.a. arbejde med fortællingerne om **Mussa, Pauline, Issa, Abdou, Kwame** og **John**.

HJEMMESIDEN

Vi anbefaler, at eleverne arbejder med følgende dele af hjemmesiden:

Årsager: Migrationens årsager sættes i større perspektiv i forhold til **fattigdom, håbet om et bedre liv** og **remitter**. Eleverne kan diskutere, hvordan strukturelle økonomiske og politiske forhold påvirker migrationsforhold såvel som kulturelle aspekter af familieforhold.

Rejsen: Teksterne om **nye destinationer, transitzoner** og **udvisning** giver et indblik i nogle af de udfordringer, migranter oplever, når de er nået frem til måske midlertidige destinationer eller efter hjemsendelse. De svære beslutninger om at tage tilbage sættes i perspektiv af de forhindringer, nogle migranter møder undervejs. Del eleverne op i grupper og lad dem diskutere forhindringer og udfordringer på forskellige dele af rejsen i forhold til migranternes fortællinger.

Cases: I forhold til metodeovervejelser kan migrantfortællingerne anvendes som eksempler på subjektive cases, der har den enkeltes oplevelse af hans eller hendes situation og historie i fokus. Lad eleverne diskutere fordele og ulemper ved migrantfortællingernes metode, fx i forhold til identifikation, fortællingernes repræsentativitet, og om nye aspekter og sammenhænge kommer frem i lyset ved de personlige fortællinger. Implikationer af at interviewe på fremmedsprog og brug af oversættelse kan også diskuteres.

FILM

Under Den Samme Himmel viser effekten af grænsekontrol, og især hvordan den øgede kontrol har resulteret i mere risikable og omkostningsfulde rejser. I filmen følger vi nogle af de afrikanere, der hvert år efterlader deres familier og sætter livet på spil i håbet om en bedre tilværelse i Europa. Dokumentaren går tæt på de følelsesmæssige udfordringer, der er knyttet til migranternes søgen efter et mere værdigt liv. På rejsen fra deres hjemland gennem ørkenen, over havet, og over landegrænserne møder migranterne mange problemer og forhindringer. Både i løbet af rejsen og når de er nået til Europa, må deres forhåbninger og forestillinger ofte vige pladsen for realiteterne og en daglig kamp for at få mad på bordet, tag over hovedet og ordentligt betalt arbejde.

Bab Septa beskriver livet på Mauretaniens kyst blandt vestafrikanske migranter. Her er mange forskellige skæbner samlet. Nogle prøver at tjene penge ved at fiske eller sælge skrot fra de strandede skibe, andre drømmer om at komme til Europa.

El Ejido beskriver immigranternes liv i det sydlige Spanien før finanskrisen. De arbejder i 4050 graders varme i de drivhuse, som forsyner hele Europa med grøntsager. De bor i 'skure' lavet af plastic, uden vand og sanitet, og den lokale befolkning betragter dem med foragt og mistro.

HVORNÅR ER DET GODT AT VISE FILMENE?

Filmene kan med fordel vises i midten af undervisningsforløbet, hvor eleverne har opnået en grundlæggende faglig forståelse af afrikansk migration og de problematikker og nuancer, der er på spil. Filmene kan dog også vises i starten af et undervisningsforløb for at engagere eleverne ved at præsentere mennesker med ansigter og deres historier. Ligeledes vil underviseren kunne trække tråde til undervisningen gennem de kommende lektioner. Overvej eventuelt at starte med migrantfortællinger for at engagere eleverne i emnet.

ARBEJDSSPØRGSMAÅL TIL FORLØBET

Som en del af introduktionen til forløbet kan I med fordel starte med en associationsøvelse, der sporer eleverne ind på emnet. Skriv for eksempel følgende ord op på tavlen og giv eleverne fem minutter til at skrive deres associationer ned:

- Migration
- Rejse
- Afrika
- Europa
- Grænser
- Fremtidsdrømme

Efterfølgende skrives elevernes associationer op på tavlen, så læreren løbende kan vende tilbage til deres kognitive udgangspunkt. Eleverne kan derefter arbejde med migrantfortællingerne i mindre grupper. Hvilke ord og billeder bruger migranterne selv om ovenstående begreber, og hvordan forklarer de deres migration? Ved timens afslutning kan ordene på tavlen diskuteres og problematiseres med afsæt i den fælles introduktion, baggrundsteksterne, migrantfortællingerne, og elevernes refleksioner.

SPØRGSMAÅL

Eleverne kan i løbet af forløbet forholde sig skriftligt eller i mindre grupper til de følgende spørgsmål:

- Hvordan forklarer migranterne deres migration? Hvilke ansvar, drømme og forventninger giver de udtryk for? Hvordan ligner eller adskiller de sig fra danske unge?
- Hvordan forstår og reagerer migranterne på vanskelige eller udfordrende forhold i Europa eller under rejsen? Hvad er deres overvejelser om at vende hjem, fortsætte eller blive? Hvordan kan det forklares? Hvordan oplever de at vende tilbage til deres oprindelseslande?
- Hvordan påvirker forestillinger om Europa og andre destinationer vestafrikaneres opfattelser af det gode liv? Hvor kommer disse forestillinger fra? Hvilke betydninger har de for migration?
- Hvordan kan man skelne mellem fattigdomsmigranter og flygtninge? Er det altid let at skelne? Hvorfor eller hvorfor ikke?
- Hvilke fordele og begrænsninger er der ved at anvende individuelle fortællinger og dokumentarfilm som illustration af migration? Skriv din egen families (migrations)historie – hvilke steder og begivenheder har haft betydning?

PERSPEKTIVERENDE SPØRGSMÅL OG INSPIRATION TIL AT-FORLØB, HISTORIE, ENGELSK OG FRANSK

PERSPEKTIVERENDE SPØRGSMÅL

De tre undervisningsforløb kan give anledning til en række perspektiverende diskussioner. Der kan sammenlignes med migrationssystemer i andre verdensdele, fx mellem USA og Mellemerika.

Globalisering og ulighed:

Diskuter betydningen af globalisering, det internationale samfund, og national selvforståelse i europæiske modtagerlande. Spørgsmål om retfærdighed, ulighed og lighed mellem forskellige grupper og verdensdele kan inddrages i forhold til effekterne af udviklingsbistand versus migrationslovgivning.

- Er det retfærdigt at Europa holder migranter ude efter at have koloniseret deres hjemlande?
- Hvordan hænger udviklingsbistand sammen med migration og indvandringspolitik?
- Bør alle have samme muligheder for at realisere deres drømme? Hvorfor eller hvorfor ikke?

Rettigheder:

Irregulær afrikansk migration rejser spørgsmål om menneskerettigheder versus national lovgivning og grænsekontrol.

- Hvad betyder eksternaliseringen af grænsekontrol for muligheden for migration og for at søge asyl?
- Hvilke menneskerettighedsbrud er almindelige, i hvilke sammenhænge, og i hvilke lande?
- Er udvisninger på grund af irregulær arbejdsmigration rimelig?
- Bryder udvisning med migranternes rettigheder?
- Må migranter uden arbejdspapirer udnyttes på arbejdsmarkedet?

AT-FORLØB

International migration fra Afrika mod Europa er en central tematik i forbindelse med spørgsmål om globalisering, ændrede samfundsforhold i Danmark og i Europa, fattigdom og global ulighed. Ligeledes sætter det fokus på spørgsmål om national identitet, Europas rolle i verden, diversitet og fordomme. Undervisningsmaterialet er derved et godt udgangspunkt for et AT-forløb, hvor samfundsfag kombineres med historie, engelsk, eller fransk, som skitseret nedenfor. Overvej også at inddrage mediefag i forbindelse med analyse af dokumentarfilmene.

HISTORIE—**DEN EUROPÆISKE KOLONISERING AF AFRIKA**

I supplement til andet materiale kan eleverne arbejde med den europæiske kolonisering af Afrika, selvstændigheden, og forbindelser mellem afrikanske lande og resten af verden.

- Hvordan koloniserede de europæiske kolonimagter det afrikanske kontinent? Hvad har kolonisering betydet for nuværende migrationsmønstre?
- Hvordan har ændringer i Europas politik påvirket migrationsmønstre i Vestafrika? Hvilke andre faktorer har haft betydning?
- Hvilke omkostninger har det for vestafrikanere?
- Har Europa et ansvar udenfor sine grænser som følge af kolonisering og fortsatte globale uligheder?

HISTORIE – AFRIKANSK MIGRATION I DAG OG UDVANDRINGEN TIL AMERIKA

Sammenlign afrikansk migration til Europa i dag med den danske udvandring til Amerika mellem 1870 og frem til 1914. Inddrag breve, avisartikler/medierepræsentationer og billeder fra datidens og nutidens migrationer.

Sammenlign fx følgende forhold:

- De historiske, politiske og sociale vilkår lokalt, nationalt og globalt.
- Migranternes håb, ambitioner, udfordringer og skuffelser.
- Hvem tager afsted og hvem bliver tilbage?
- Familiens rolle.
- Migrationens organisering.
- Betydningen af datidens og nutidens nye transport og kommunikationsteknologier.

MATERIALER TIL FORLØBET

www.udvandrerkivet.dk

<http://henningbender.dk/bibliografi>

Ebbe Kühle: Danmarks Historie i et globalt perspektiv, Gyldendal 2008 s. 207-211.

Kristian Hvidt: Flugten til Amerika eller drivkræfterne i den oversøiske udvandring fra Danmark 1868-1914, Jysk Selskab for Historie 1971.

Kristian Hvidt: Danske veje vestpå, Politikens forlag 1976.

Karsten Kjer Michaelsen: Danskerne på Prærien, Odense universitetsforlag 1997

ENGELSK

Eleverne kan arbejde med de engelsktalende lande i Vestafrika, deres kolonihistorie, selvstændighed og nyere forbindelser mellem Storbritannien og Ghana, fx i forhold til indvandringspolitik, udviklingsbistand, kulturel påvirkning mv. Derudover kan eleverne arbejde med temaerne angivet under samfundsfag med særlig fokus på de historiske, kulturelle og samfundsmæssige forhold.

Forløbet kan også inkludere uddrag fra engelsksproget skønlitteratur:

Ghana Must Go (2013) af den ghanesisk-nigeriansk-amerikanske forfatter Tayi Selasi. Romanen handler om en nigeriansk-ghanesisk familie i USA og hvordan de håndterer at vende tilbage til Ghana.

Americanah (2013) af den nigerianske forfatter Chimamanda Ngozi Adichie, der handler om irregulære og regulære migranternes liv i USA, London og tilbage i Nigeria.

The Go-Between (2009) af den skotske forfatter Ali Smith. Novellen er inspireret af artikel 13 i FN's Menneskerettighedserklæring og handler om retten til fri bevægelighed.

Afrikansk migrant i Marokko poserer som bilejer.
Foto: Dorte Thorsen.

FRANSK

Eleverne kan arbejde med den franske kolonisering af Vestafrika, koloniernes selvstændighed og nyere forbindelser mellem Frankrig, Senegal og Côte d'Ivoire, fx i forhold til indvandringspolitik, udviklingsbistand og kulturel påvirkning. Derudover kan eleverne arbejde med temaerne angivet under samfundsfag med særlig fokus på de historiske, kulturelle og samfundsmæssige forhold.

Forløbet kan også inkludere uddrag fra fransksproget skønlitteratur.

Eldorado (2013) af den franske forfatter Laurent Gaudé handler om rejsen over havet, håb og eksil. Bogen illustrerer bådmigranternes skæbner og hvad der får dem til at løbe så store risici.

Des fourmis dans la bouche (2011) af den senegalesisk-franske forfatter Khadi Hane. Romanen handler om, hvordan en malinesisk mor til fire oplever og overlever livet som alenemor i et parisiske immigrantkvarter.

Trois femmes puissantes (2009, eng. 2012) af den senegalesisk-franske forfatter Marie NDiaye. Gennem tre kvinders livshistorier beskrives kampen for at overleve materielt og socialt, såvel som den kulturelle og sociale arv som kvinderne har med sig fra Senegal til Frankrig.

Les routes clandestines. L'Afrique des immigrants et des passeurs (2008) af den beninsk-franske journalist Serge Daniel. Forfatteren har rejst og boet sammen med migranter på vej fra Vestafrika til Europa for at kunne dokumentere hvad de går igennem. Bogen er et eksempel på undersøgende journalistik.

L'impasse (1996) af den congolesiske forfatter Daniel Biyaoula beskriver migranternes mareridt i forhold til at finde balance mellem at få deres liv til at fungere, der hvor de bor, og samtidig tilfredsstillende familiens og andres forestillinger om det europæiske Eldorado gennem gaver og den rette tøjstil.

LEKTIONSFORLØB I SAMFUNDSFAG 2G, A NIVEAU

KERNESTOFOMRÅDE:

SOCIOLOGI OG INTERNATIONAL POLITIK.

Udarbejdet af Johanne Østergård, Rødovre Gymnasium.

AFRIKANSK MIGRATION TIL EUROPA – GLOBALISERING OG ULIGHED

Forløbet sætter fokus på migration som begreb, migrationen fra Afrika til Europa og EU's rolle. Afslutningsvis bredes perspektivet ud til at omhandle globalisering og ulighed i verden generelt.

Følgende faglige mål fra læreplanen kan få særligt fokus i dette forløb:

- Undersøge og dokumentere et politikområde (migrationspolitik), herunder betydningen af EU og globale forhold.
- Undersøge konkrete økonomiske prioriteringsproblemer nationalt, regionalt og globalt og diskutere løsninger.
- Undersøge og sammenligne samfund på forskellige økonomiske udviklingstrin, herunder samspillet mellem nationale og globale forhold.
- Formulere præcise faglige problemstillinger, herunder operationaliserbare hypoteser. Indsamle, vurdere og bearbejde dansk og fremmedsproget materiale, herunder statistisk materiale, til at undersøge og diskutere problemstillinger og konkludere.

FORLØBSPLAN, 11 LEKTIONER

Lektion 1: Introduktion til emnet

Formål: Undren og udsyn. Hvorfor tager mennesker afsted fra Afrika til Europa? Begyndende indsigt i en kompleks problematik gennem filmen.

Film: **Under Den Samme Himmel** (Filmcentralen).

Spørgsmål til filmen og de tre historier vi følger: Hvilke problematikker rejser de? På individniveau? På samfundsniveau? Og på globalt niveau?

Introduktion til hjemmesiden.

OBS: Overvej elevernes niveau i forhold til at starte med filmvisning—filmen kan eventuelt skubbes til senere i forløbet. Se side 6 for overvejelser om, hvornår det er godt at vise film i forløbene.

MATERIALER TIL FORLØBET

Hjemmesiden "Fjerne naboer": <http://www.fjernnaboer.dk/index.php?PID=389>. Når der står "hjemmesiden" i forløbsplanen er det den, der refereres til.

Bøger:

- Hans Branner: Global politik, Columbus, 2006.
- Hans Branner: Det politiske Europa, Columbus, 2. udgave, 2012.
- Peter Seeberg: Uddrag fra: Migration og det moderne Mellemøsten, 2000.
- Forskellige artikler. Se under forløbsplanen.

Film: **Under Den Samme Himmel og Havet Græder**

Lektion 2: Migrationsbegrebet

Formål: Begrebsafklaringer og statistisk overblik over migrationens omfang.

Opsamling på filmen. Hvilke problematikker rejses?

Arbejde med hjemmesiden **Migrant eller flygtning** under **Årsager**:

- Hvordan defineres migrant, flygtning, indvandrere på siden?
- Hvor mange er der cirka af hver på verdensplan?
- Hvorfor tror I ordet "irregulær" bruges i stedet for "illegal"?

Arbejde med fremskaffelse af tal omhandlende migration til Europa. Eleverne undersøger i grupper forskellige europæiske lande:

- Find ud af hvor mange migranter landet havde i 2013, og hvor mange de havde i forhold til den samlede befolkning.
- Find ud af, ved hjælp af UNHCR, hvor mange asylansøgninger landet modtog i 2013?
- Hvor mange asylansøgninger modtog landet i 1. kvartal 2014 sammenlignet med 1. kvartal 2013 – stigning eller fald?
- Hvor kommer asylansøgerne fra i 2014?

Fælles opsamling:

- Hvad får vi at vide om antallet af asylansøgere på globalt plan og i Europa?
- Hvilke lande har de største stigninger i antallet af asylansøgere fra 2013-2014?
- Hvor kommer asylansøgerne fra i 2014?

MATERIALE

Lektion 2:

- <http://www.migrationpolicy.org/programs/data-hub/international-migration-statistics>
- <http://www.unhcr.org/5423f9699.html>
- Læs **Migrant eller flygtning?** under **Årsager** på hjemmesiden

LEKTIER

- Læs artiklen om "Migration" under leksikonet på hjemmesiden "Fjerne naboer".
- Læs "Migrationsbegrebet og historien" fra "Migration og det moderne Mellemøsten" side 19-23.

Læsespørgsmål:

- Hvordan defineres migration?
- Hvordan defineres en flygtning?
- Hvilke vigtige perioder nævnes i migrationshistorien?

Lektion 3: Årsager

Formål: Fortrolighed med og anvendelse af teorier om årsager: Ravenstein (push-pull), makro og mikroniveau, Faist, 4-fasemodellen, Castles og Miller: 5 centrale tendenser. Evt. også teksterne om transnationalisme og diaspora fra leksikonsiden på "Fjerne Naboer".

Opklarende spørgsmål til lektionen.

Arbejde: Anvende de forskellige årsagsforklaringer fra lektionen på cases fra hjemmesiden: **Kojo, Mussa, Constance, Issa** og **Johns** historier.

Lektion 4: Migrationsteori

Formål: kendskab og anvendelse af migrationsteorier.

Eleverne fremlægger hver deres teori. Evt. hvis tidsnød, kan man springe fremlæggelsen over og i stedet lave grupper til PP-arbejde således at hver gruppe indeholder "eksperter" på hver teori.

Eleverne arbejder med hver sit af de tre lande og skal lave et PP om landet og migration.

PP skal indeholde:

- Kort historisk rids.
- Tal og fakta om landets migration og generelle levevilkår.
- Hvilke teorier push og pull-faktorer er relevante i forhold til dette land?
- Hvordan kan netværksteorien forklare landets migration?
- Hvordan kan man forstå landets migration ud fra økonomiske migrationsteorier?
- Er der tale om flygtninge?

LEKTIER

- Læs "Årsager til migration" fra "Migration og det moderne Mellemøsten" side 23-27.
- Læs **forsiden** på hjemmesiden "**Vestafrikansk migration**".
- Læs **Årsager** på hjemmesiden.

Skriv de pointer ned der overrasker jer om vestafrikansk migration.

Læsespørgsmål:

- Skriv de forskellige teorier og modeller om årsager til migration ned.

LEKTIER

- Læs "Migrationsteorier" fra "Migration og det moderne Mellemøsten" side 27-34.

Læsespørgsmål:

- Skriv de fire forskellige migrationsteorier ned som teksten gennemgår.
- Alle skal læse det hele, men de 4 (5) forskellige teorier kan evt. deles ud, så hver gruppe har ansvar for en teori.

Lektion 5: EU og EU's migrationspolitik

Formål: Overordnet kendskab til EU, begreberne integration, overstatslig og mellemstatslig, søjlestrukturen samt Lissabon traktaten og kendskab til EU's migrationspolitik historisk set.

Arbejde med artiklen: EU's migrationspolitik.

- Lav en tidslinie over hvordan EU's politik på området har udviklet sig.
- Hvad er Dublinforordningen, og hvilke tre tiltag indeholder den?
- Hvad er Schengensamarbejdet?
- Hvad er Frontex?
- Hvad er EUROSUR?

Brug begreberne "integration i dybden" og "integration i bredden" samt "overstatslig og mellemstatslig" i forhold til EU's migrationspolitik.

Lektion 6: EU og EU's migrations politik

Formål: Forståelse af de fire landes migrationspolitik og position i forbindelse med EU's politik. Repetition af migrationsteori fra tidligere lektioner.

Afklarende spørgsmål til lektionen.

Arbejde med modtagerlandene. Eleverne arbejder med hvert af de fire modtagerlande **Spanien, Italien, Grækenland** og **Frankrig** på hjemmesiden:

- Hvad karakteriserer landets migrationspolitik?
- Hvilke faktorer tiltrækker migranter til landet (brug de modeller og teorier vi tidligere har arbejdet med)?
- Hvilke faktorer forhindrer (afskrækker) migration til landet (brug de seks faktorer fra forrige lektion)?
- Hvordan er landets samarbejde med EU i forhold til migration?

LEKTIER

- Læs SamfNU: side 229-236 (til og med figuren side 236).

Læsespørgsmål:

- Hvad menes med "integration"?
- Hvad var baggrunden for grundlæggelsen af EU?
- Hvad menes med henholdsvis overstatslig og mellemstatsligt samarbejde?
- Hvad var de tre søjler?
- Hvad er Lissabontraktaten?

LEKTIER

- Læs "Retlige og indre anliggender" EU-oplysningen. <http://www.euoplysningen.dk/leksikon/alle/publ093/>

Læsespørgsmål:

- Hvilke områder indeholder samarbejdet for retslige og indre anliggender (RIA)?
- Hvilke områder inden for RIA er overstatslige og hvilke er mellemstatslige?
- Hvilke konsekvenser har det danske retsforbehold?
- Holder søjlestrukturen (side 233 i SamfNU) i EU?

Lektion 7: DK og migration

Formål: Viden om Danmarks aktuelle asylpolitik og interesser på området i forhold til EU. Begreber: RIA, forbehold, søjlestruktur. Evt. kan Molins model inddrages.

Arbejde med avisartikler:

- <http://jyllandsposten.dk/politik/ECE7094407/Danmark-vil-presse-Italien-Stop-asylshopping/>
- <http://politik.tv2.dk/2014-10-08-analyse-thorning-har-preset-de-radikale-paa-asyl>
- <http://www.b.dk/berlingske-mener/fort-europa-er-ved-at-falde>
- <http://piopio.dk/regeringen-strammer-reglerne-for-asyl/>

Gruppearbejde: Artiklerne deles op blandt eleverne i de enkelte grupper. Opgaven er:

- Skriv en kort beskrivelse, ud fra artiklerne, om Danmarks aktuelle asylpolitik.
- Lav en model, enten på planche eller på computer, der viser hvilke faktorer der har indvirkning på Danmarks nuværende asylpolitik.

Lektion 8: Fort Europa?

Formål: Forberedelser til debat om EU's migrationspolitik. Forståelse for de forskellige rollers interesser og muligheder i forhold til migrationsspørgsmålet.

Først svares der på afklarende spørgsmål til lektionen.

Forberedelse til dilemmaspil: Klassen deles op således at grupperne dækker rollerne: Malta, Spanien, Frankrig, Grækenland, Italien, Sverige, Danmark (evt. flere lande, hvis klassen er stor), kommissionsformand, menneskerettighedsaktivist og journalist.

Klassen skal forberede sig til dilemmaspillet ved at skrive en drejebog for, hvilket udgangspunkt de forskellige roller har. Hver gruppe arbejder med deres rolle og identificerer hvilke interesser rollen har, og hvad rollen vil opnå i de kommende forhandlinger.

LEKTIER

- Læs "Retlige og indre anliggender" EU-oplysningen. <http://www.euoplysningen.dk/leksikon/alle/publ093/>

Læsespørgsmål:

- Hvilke områder indeholder samarbejdet for retslige og indre anliggender (RIA)?
- Hvilke områder inden for RIA er overstatslige og hvilke er mellemstatslige?
- Hvilke konsekvenser har det danske retsforbehold?
- Holder søjlestrukturen (side 233 i SamfNU) i EU?

LEKTIER

- Læs artiklen "Bådmigranter er også Nord-europas problem" Information. 23. juni 2014.
- Læs baggrundshistorien til dilemmaspillet: http://www.emu.dk/sites/default/files/spil_1_Historien.pdf

Lektion 9: Dilemmaspil

Debat om EU's migrations politik:

Case: En flygtningebåd er spottet ud for Italiens kyst, hvor den driver rundt uden mål. Hvem skal tage imod den?

Kommissionsformanden styrer debatten. Man skal forsøge at nå frem til en forhandlingsløsning.

Gruppen, der har rollen som journalister, dækker debatten og skriver et lille indlæg om resultatet til sidst.

Følg spillevejledningen på EMU'en.

DILEMMASPIL

Find dilemmaspil og vejledning på EMU'en:
<http://www.emu.dk/modul/eu-dilemma-lad-dem-bare-sejle-deres-egen-s%C3%B8>

Lektion 10: Ulighed i verden og globalisering

Formål: Kendskab til globalisering som begreb, samt absolut og relativ fattigdom.

Arbejde med hjemmesiden om **Fattigdom og ulighed** under **Årsager**.

- Hvordan spiller globaliseringen ind på Afrikas fattigdom?
- Hvordan kan man måle fattigdom i Afrika og hvilke problemer kan der være med det?

LEKTIER

Forberedelse til dilemmaspil fra sidste lektion.

LEKTIER

- Læs "Globalisering" i "Global politik" side 128-129 + 134-139 (minus side 138).
- Læs om absolut og relativ fattigdom: samfundsfag.forlagetcolumbus.dk
- Læs **Fattigdom og Ulighed** under **Årsager** på hjemmesiden.

Lektion 11: Ulighed i verden og globalisering

*Formål: Undersøge filmen **Havet græder** ud fra de tre syn på globalisering fra "Global politik": Globalister, skeptikere og transformatister*

Film **Havet græder** (filmcentralen), 55 min.

- Hvad har filmen at gøre med globalisering?

LEKTIER

- Læs "Globalister og skeptikere" i "Global politik" side 140-146.
- Læs **EU's fiskeriaftaler** under **EU** på hjemmesiden

LEKTIONSFORLØB I HISTORIE 3G, A-NIVEAU

KERNESTOFOMRÅDE: DET GLOBALE SAMFUND, NYE VERDENSBILLEDER.

Udarbejdet af Susanne Geisler, Herlufsholm
Gymnasium

VESTAFRIKANSK MIGRATION I ET HISTORISK PERSPEKTIV

Migration er et velkendt fænomen og fylder ganske meget i den offentlige debat i Danmark. Debatten om indvandring til Danmark har således været et fast element ved folketingsvalgene fra begyndelsen af 1980'erne og allerede nu kan man se, at partierne er ved at positionere sig på ny i indvandrer og flygtningedebatten op til det kommende folketingsvalg.

Kigger vi ud over Danmarks grænser, er det især Middelhavets migranter, der optræder i medierne. Billeder af overfyldte både og døde kroppe på strandene i Sydeuropa vises dagligt i de danske medier.

I dette forløb vil vi forsøge at komme bag om mediernes billeder af afrikanske migranter. Vi vil tage udgangspunkt i migranternes egne fortællinger, herunder håb og drømme om en bedre fremtid. Vi vil desuden undersøge den historiske baggrund for den nuværende vestafrikanske migration, hvorved følgende dele af historiefagets kerne stof kommer i spil: kolonisering, imperialism, afkolonisering, menneskerettigheder, nye grænser og konflikter. Vi vil endvidere arbejde med forskellige typer historisk materiale, hvor den historiske metode bliver udfordret i spørgsmålet om repræsentativitet og tendens.

MATERIALER TIL FORLØBET

Hjemmesiden "Fjerne naboer": <http://www.fjernenaboer.dk/index.php?PID=389>.

Bøger:

- Hans Torben Gilkær: Afrikas historie efter 1890, Systime 2007.
- Hanne Guldborg Mikkelsen: Afrikas Historie, Gyldendal 1999.

Film: **Bab Septa** og **El Ejido**.

Migranthistorier fra hjemmesiden.

FORLØBSPLAN, 12 LEKTIONER

Lektion 1: Introduktion til emnet

Formål: Undersøge gængse syn på afrikanere

Dokumentar: **Bab Septa**

OBS: Overvej elevernes niveau i forhold til at starte med filmvisning—filmene kan eventuelt skubbes til senere i forløbet. Se side 6 for overvejelser om brug af filmene i undervisningen.

Lektion 2: Historiske processer og migration

Formål: Identificere problemstillinger.

Hvilke problemstillinger ses i materialet fra sidste time?

Lektion 3: Fattigdom og krig

Formål: Overvejelser om metodiske og kildekritiske problemstillinger i forhold til typen af materiale.

Migrantfortællinger: Vi finder tematik om fattigdom og krig.

Lektion 4: Afrikas historie

Formål: Forholde sig kritisk til historieskrivning.

- Hvilken historie og hvilket Afrika?
- Synet på Afrika – hvad påvirker os?

Lektion 5: Vestafrikansk migration

Formål: Forholde sig kritisk til nyhedsformidling.

Fremlæggelse af elevarbejde fra sidste lektion, herunder: Ugens nyhedsformidling om migranthistorier fra Afrika, fx bådmigranter i Middelhavet.

Lektion 6: Afrikas historie: Afkolonisering

Formål: Drage sammenhænge mellem historiske og nutidige problemstillinger.

Vi arbejder med udvalgte problemstillinger: fem minutters forberedelse, derefter fremlæggelse.

Diskussion: Ovenstående sættes i forbindelse med migrantfortællingerne.

MATERIALE

Lektion 1:

- www.fjernenaboer.dk—**Bab Septa**
- Gilkær: "Afrikas historie efter 1890", side 91-97.

Lektion 3:

- www.fjernenaboer.dk—**Cases**.

Lektion 4:

- Gilkær: "Afrikas historie efter 1890", side 7-16 og 26-30.

LEKTIER

- Læs "Afrikas historie", Gilkær, 2007, side 49-52 + 55-64
- www.fjernenaboer.dk: **Årsager – fattigdom og ulighed**

Lektion 7: Afrikas historie: Globalisering

Formål: Undersøge Afrikas plads i globaliseringen i det 21. århundrede.

Opstil tre problemstillinger ud fra teksten (side 65-67), der kan arbejdes videre med – disse skrives på tavlen.

Globalisering som problem eller løsning? (side 74-75):

- Hvordan kan rige lande holde fattige lande ude fra rige landes markeder?
- Hvilke konsekvenser har EU's støtteordninger til landbruget for udviklingen af landbruget i fattige lande?
- Hvilke nye handelsbarrierer kan EU stille op, når fattige lande får told- og kvotefri adgang til de europæiske markeder?
- EU's nye tiltag, hvor forædling bliver nøglebegrebet – forklar hvorledes dette bliver til økonomisk fordel for EU.
- Hvilke problemer medfører globaliseringen i fattige lande?
- Hvilke problemer skal løses, for at globaliseringen bliver en fordel for fattige lande?

Afrika i det 21. århundrede (side 82 – 90):

- Hvorfor betyder udviklingen i Congo meget for resten af Afrika?
- Fort Europa.
- FN: 2015 målene: Hvordan går det?
- Ali A. Mazrui: Udvikling er lig med modernisering minus afhængighed: fem strategier.
- Kina og Afrika: Bedre fremtid for Afrika eller neokolonialisme?

LEKTIER

- Læs "Afrikas historie", Gilkær, 2007, S. 65-67+74-75+82-90
- www.fjernenaboer.dk: **EU – EU's migrationspolitik; EU's Afrikastrategi**

Lektion 8: Rejsen – EU

Formål: Forholde sig kritisk til migrantkategorier og motivationerne bag migration.

Arbejdskraft og migration i Vestafrika:

- Hvorfor har der været folkevandringer i Vestafrika siden kolonitiden?
- Hvilken periode taler vi om?
- Hvilke områder tiltrækker flest migranter?
– Brug kortmaterialet.
- Hvilke rejsemål udenfor Afrika er i spil?
- Hvad søger migranterne?

Opslag i teksten:

- **Mobile hjerner**
- **Transitmigration**
- **Trafficking**
- Under "læs mere": Hvilke referencer kan bruges?
Hvilke type materialer?

Lektion 9

Formål: Evaluere hjemmesidens muligheder.

Gruppearbejde med opslag på hjemmesiden. Der skal vælges et opslag, og gruppen skal udarbejde en quiz, konkurrence eller leg, der kan få de andre elever til at bruge hjemmesidens muligheder.

Grupperne skal: Udvikle ideer, afprøve dem, justere, genafprøve og præsentere resultatet i næste lektion.

LEKTIER

www.fjernenaboer.dk - Afrikansk Migration.

- Læs følgende: **Rejsen – EU**
- Se film: **El Ejido** / 52 min.

Læsespørgsmål:

- Hvilke problemstillinger rejser filmen?

Lektion 10: EU's migrationspolitikker

Formål: Få et godt indblik i EU's politikker.

Dagens tekster:

- Paradokser i EU's migrationspolitik.
- Schengensamarbejdet fra 1999 og migrationspolitik.
- Konsekvenserne af den øgede grænsekontrol i EU.
- Dublinkonventionen og Dublinforordninger:
  - Bøder til flyselskaber, der medtager passagerer uden gyldigt visum.
  - Asylansøgere kan udvises til såkaldte sikre tredjelande.
  - Første EU-land er ansvarlig for asylbehandling.
- Symmetri mellem nordvestlige og sydeuropæiske lande i forhold til presset på EU's ydre grænser.
- Fort Europa.
- EU's indsats i Afrika: Fattigdomsbekæmpelse, bæredygtig udvikling, sikkerhed og god regeringsførelse.
- Irregulære migranter.
- Papirløse migranter og menneskerettighederne. Ophold uden ret til at arbejde.

Gruppearbejde (trepersoners grupper):

- 1 elev stiller sine fem spørgsmål.
- 1 elev svarer.
- 1 elev lytter og giver respons / karakter.

Der byttes så alle prøver alle tre opgaver

Lektion 11: Ulighed i verden og globalisering

Formål: Måle de tre forskellige lande ud fra forskellige indikatorer bl.a. gini og HDI. Sammenligne med EU-lande.

Eleverne arbejder videre med de tre afrikanske lande ud fra hjemmesiden. Der samles også informationer gennem andre kanaler.

Eleverne sammenligner med indikatorer for udvalgte europæiske lande.

LEKTIER

www.fjernenaboer.dk – EU

- Læs **EU's Afrikastrategi, EU's manglende hænder.**
- Medbring 5 spørgsmål til dagens tekster.

LEKTIER

- Læs "Globalisering og uligheden i verden" i "Global politik side 147-152.

Lokalt marked i Ghana.
Foto: Nauja Kleist

Lektion 12: Ulighed i verden og globalisering

Formål: Koble begreber fra hele forløbet i en opsamlende debat.

Klassen deles op i to.

Den ene del skal opstille tre hypoteser om, hvordan globaliseringen øger uligheden i verden, og den anden halvdel skal opstille tre hypoteser om, hvordan globaliseringen mindsker uligheden.

Klassediskussion:

- Hvordan mindsker vi fattigdommen og uligheden i verden?
- Hvilke problematikker er der?
- Og hvem har ansvaret?

Evt. kan man tage udgangspunkt i uddrag af følgende radioudsendelse: <http://www.dr.dk/p1/p1-debat/p1-debat-689>

LEKTIER

- Læs "Globalisering og uligheden i verden" i "Global politik", side 152-158.

EKSEMPEL PÅ AT-FORLØB ENGELSK, DANSK OG HISTORIE, 2G

MIGRATION FRA AFRIKA – BRISTEDE DRØMME?

Udarbejdet af Susanne Geisler, Herlufsholm Gymnasium

Migration er et velkendt fænomen og fylder ganske meget i den offentlige debat i Danmark. Debatten om indvandring til Danmark har således været et fast element ved folketingsvalgene fra begyndelsen af 1980'erne, og allerede nu kan man se, at partierne er ved at positionere sig på ny i indvandrer- og flygtnin-gedebatten op til det kommende folketingsvalg.

Kigger vi ud over Danmarks grænser, er det især Mid-delhavets migranter, der optræder i medierne. Billeder af overfyldte både og døde kroppe på strandene i Sydeuropa vises dagligt i de danske medier.

I dette forløb vil vi forsøge at komme bag om medier-nes billeder af afrikanske migranter. Der sættes fokus på migranternes egne fortællinger, herunder migran-ternes håb og drømme om en bedre fremtid. Disse fortællinger vil danne udgangspunkt for tværfagligt arbejde og samspil, hvor begreber som kolonisering, afkolonisering, globalisering, fattigdomsmigranter, nye grænser og nye konflikter kommer i spil.

Forløbets faglige mål

- Etablering af et fagligt fundament, hvor eleverne introduceres til centrale udviklingslinjer i Vestafri-ka, og hvor årsagerne til migrationen kortlægges. Desuden skal selve rejsen kortlægges, herunder hvilke udfordringer og hindringer, der skal overvin-des.
- Der arbejdes med forskellige måder / metoder til at løfte de subjektive migrantfortællinger, hvorved spørgsmål som identifikation og repræsentativitet ved dette materialevalg kan debatteres

- Eleverne skal udfordres med forskellige materiale-typer, der refererer til migranternes særlige forhold, herunder paradokserne i verdens fattigdomspro-blemer.
- Migranternes drømme og håb belyses i et historisk perspektiv

AT-sammenhænge

I AT skal vi arbejde med sager, hvis belysning kræver flere fag. Faget undersøger betydningsfulde natur- og kulturfænomener, hvor almenmenneskelige spørgs-mål og centrale forestillinger kan belyses. Formålet med forløbet er at:

- Tilegne sig viden om en sag med anvendelse af relevante fag og faglige metoder.
- Foretage valg, afgrænsning og præcisering i arbej-det med sagen, og på dette grundlag opstille og behandle en problemformulering.
- Perspektivere sagen.
- Vurdere de forskellige fags og faglige metoders muligheder og begrænsninger i forhold til den konkrete sag.

Produkter

- Problemformulering med underspørgsmål.
- Engelsk: Essay om migration.

Forløbsplan, 13 lektioner**Lektion 1: Introduktion til emnet**

Formål: Metodeovervejelser.

Migrantfortællingerne fordeles – 2 fortællinger til hver elev.

Lektion 2 og 3: Migrantfortællinger

Formål: Få indblik i de mange grunde der ligger bag migration.

I grupper à tre-fire elever arbejdes der med de udvalgte cases / migrantberetninger.

- Hver elev gennemgår ganske kort sine to cases.
- Hvilke problemer – problemstillinger findes i migrantberetningerne?
- Gruppen skal finde tre brede problemstillinger, der kan dække problemer, der berøres i migrantberetningerne.
- Gruppen skal skrive de tre valgte problemstillinger på tavlerne.

Klassediskussion: Migranternes motiver / årsager til migration.

Filmen: **Bab Septa**: (der arbejdes i grupper à to-tre personer). Oplæg til eleverne:

- I skal se filmen, der ligger på hjemmesiden: www.fjernenaboer.dk
- Dernæst skal I udarbejde en filmanalyse – brug jeres metoder fra mediefag, hvor følgende spørgsmål skal besvares: Hvad er filmens budskab? – hvordan underbygges det?

MATERIALER TIL FORLØBET

10 migrantfortællinger – fremsendes elektronisk – følgende udvælges: **Mussa, Pauline, Issa, Abdou, Kwame og John**

www.fjernenaboer.dk

Film: **Havet Græder**: Senegalesiske fiskeres forsøg på at overleve, men udkonkurreres af europæiske trawlere. Resultatet er arbejdsløshed og fattigdom, som udløser migration, bl.a. til Europa.

Film: **Bab Septa**: Livet på Mauretaniens kyst. Her er mange forskellige skæbner samlet. Nogle prøver at tjene penge ved at fiske eller sælge skrot fra de strandede skibe, andre drømmer om at komme til Europa.

LEKTIER

- www.fjernenaboer.dk – cases
- Historierne udleveres i kopi til eleverne

Lektion 4: Migrationsnarrativer

Formål: At forstå at migration og motiverne bag ved omtales på forskellige, men kulturelt bestemte, måder.

Diskursanalyse af udvalgte tekster.

Lektion 5: Migrationsnoveller

Formål: Kendskab til forskellige repræsentationer af afrikanske migranter.

I grupper à tre-fire elever arbejdes der med de udvalgte cases / migrantberetninger.

Lektion 6: Årsager til migration

Formål: Få indblik i de mange grunde der ligger bag migration.

Filmanalyse: **Bab Septa**.

Hvad er filmens budskab – hvordan underbygges det i filmen?

Gruppearbejde: der arbejdes med spørgsmålene fra lektielæsningen. Klassen deles i grupper, der på spørgsmål fra så mange afsnit som muligt bliver repræsenteret i gruppen. Spørgsmål og svar i ca. 15 minutter.

Klasseundervisning:

- Årsager til fattigdomsproblemer i Afrika, historisk og nutidig baggrund.
- Begreberne absolut og relativ fattigdom.
- Forskellen mellem flygtninge og udvandrere herunder juridiske definitioner.
- Push og pull forklaringsmodellen, herunder kritikken af modellen.
- Problemer i afrikanske økonomier, herunder gæld og handel.
- Begrebet remitter, betydning økonomisk og socialt + tabel 1 / Remitter.

LEKTIER

På hjemmesiden: www.fjernenaboer.dk:

Afrikansk migration:

- Læs siderne **Vestafrikansk migration og Årsager: Migrant eller flygtning, Fattigdom og ulighed, Håbet om et bedre liv, remitter.**
- Vælg et af afsnittene og udarbejd fem spørgsmål, der kan bruges i timen.

Lektion 7 og 8: Fattigdom og ulighed

Formål: Kendskab til globaliseringens konsekvenser.

Arbejde med Wendy Vukosas artikel "As 14m Africans face death by starvation food giants are sued for making people fat", 2002).

Klassediskussion: forberede argumenter (husk retoriske virkemidler og appelformer).

Lektion 9: Rejsen

Formål: Skrive problemformuleringer.

Kort gennemgang af det læste.

Eksempler på problemformuleringer:

- Hvad betyder EU's migrationspolitik for migranternes valg af rejserute?
- Harmonerer EU's migrationspolitik og menneskerettigheder?
- Er Latinamerika svaret på "drømmen om et bedre liv"?
- Hvilke fordele og ulemper er der ved Latinamerika som rejsemål?
- En undersøgelse af særlige problemer for migranter i transitzoner.
- En undersøgelse af konsekvenserne for den enkelte migrant ved udvisning.

I skal vælge en problemformulering, som I vil bearbejde, herunder udarbejde fire-fem underspørgsmål med tilhørende svar. Der skal arbejdes sammen to og to – tidsramme ca. 25 minutter, hvor problemformulering og underspørgsmål skal skrives på tavlerne.

Efterfølgende klassegennemgang af arbejdet.

LEKTIER

www.fjernenaboer.dk: Vestafrikansk migration:

- Læs **Rejsen** og afsnittene: **Rejsen gennem ørkenen, Rejsen over havet, Nye rejsemål, Transitzoner, Udvisninger.**

Lektion 10: Migration i medierne

Formål: Diskutere medieetik.

Hvor langt kan tv gå i kampen for at få høje seertal?

- Arbejde med Kamal Ahmeds artikel "The boy on the left had no future. The one on the right is a talented star pupil", The Observer 13/10 2002.
- Pararbejde: arbejdsspørgsmål.

Lektion 11:

Formål: Opstille problemformuleringer.

Arbejde videre med materialet fra lektion 9.

Lektion 12: Migrantdebatter

Formål: Kendskab til hvad debatterne handler om

Lektion 13: Evaluering og afslutning

Arbejde med:

- Ali Smith, The Go-Between (novelle, 2009)
- Essays

Afrikanske migranter
i Marokko.

Foto: Dorte Thorsen.

METODISKE OVERVEJELSER OMKRING MIGRANTFORTÆLLINGERNE

Fortællingerne er redigerede og forkortede gengivelser af ti migranternes livshistorier, baseret på længerevarende interviews og samtaler, som vi har foretaget i Marokko, Argentina og Ghana i forbindelse med længerevarende feltstudier. Samtaler og interviews har foregået på henholdsvis engelsk, fransk og spansk og er derefter oversat til dansk.

Fortællingerne er dermed subjektive udtryk for migranternes egne oplevelser og tolkninger af deres situation samt for hvad de syntes vi skulle vide om deres liv som migranter. I udvælgelsen af cases

har vi efterstræbt, at de afspejler mere generelle problemstillinger. Alle navne er anonymiserede for at beskytte migranterne mod genkendelse.

Udover de danske oversættelser findes migrantfortællingerne på engelsk, fransk og spansk. Fortællingerne på samtlige sprog kan downloades fra hjemmesiden.

Bed eleverne diskutere fordele og ulemper ved denne repræsentations- og analyseform.

OM LÆRERVEJLEDNINGEN

Denne lærervejledning er tilknyttet undervisningspakken **Afrikansk Migration**. Pakken blev opdateret i 2014 som del af et forskningsprogram på Dansk Institut for Internationale Studier (DIIS) om betydningen af europæisk migrationspolitik for vestafrikansk migration. Undervisningspakken er udarbejdet i samarbejde med medieorganisationen Fjerne Naboer. Lærervejledningen og opdatering af undervisningspakken blev udført af:

Seniorforsker **Nauja Kleist**, DIIS – Ph.d. i Sociologi
Forsker **Dorte Thorsen**, Sussex Universitet – Ph.d. i Afrikastudier
Ph.d. studerende **Ida Maria Vammen**, DIIS og Københavns Universitet, Antropologi

Lærervejledningen har bidrag fra:
Lektor **Susanne Geisler**, Herlufsholm Gymnasium
Gymnasielærer **Johanne Østergård**, Rødovre Gymnasium

Undervisningspakken har bidrag fra:
Adjunkt **Martin Lemberg-Pedersen**, Københavns Universitet
Cand.scient.anth. **Matilde Skov Danstrøm**, Københavns Universitet

Ophavsretten til lærervejledningen tilhører bidragsyderne. Vejledningen kan frit kopieres, uddeles og citeres med kildeangivelse men må ikke gøres til genstand for selvstændig kommerciel udnyttelse.

Læs mere om vores forskning på <http://www.diis.dk>

UNDERVISNINGSPAKKEN

Find undervisningspakken på <http://www.fjernenaboer.dk/index.php?PID=389>